

divadlo

29. ---

30. ---

11. ---

29. ----- 30.
november 2024

21. ročník medzinárodnej
Banskobystrickej teatrologickej
konferencie

Akadémia umení v Banskej Bystrici
Fakulta dramatických umení

človek

24. ---

Organizátori

Fakulta dramatických umení Akadémie
umení v Banskej Bystrici
Ústav divadelnej a filmovej vedy Centra vied
o umení Slovenskej akadémie vied

Miesto konania

Fakulta dramatických umení Akadémie
umení v Banskej Bystrici
Horná 95, 974 01 Banská Bystrica

Rokovacie jazyky

slovenský, anglický, český

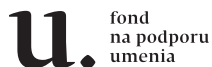
Vedecký a programový výbor

prof. Vlatko Ilić, PhD.
doc. PhDr. Elena Knopová, PhD.
prof. PhDr. Nadežda Lindovská, PhD.
prof. PhDr. Miloš Mistrík, DrSc.
prof. Matúš Olňa, PhD.
prof. MgA. Jan Vedral, PhD.

Organizačný výbor

Mgr. art. Peter Galdík
doc. PhDr. Elena Knopová, PhD.
Mgr. art. Petra Kovalčíková, ArtD.
Mgr. art. Tereza Mankovecká
Mgr. Michaela Mojžišová, PhD.
Mgr. art. Barbora Špániková, ArtD

Projekt konferencie podporil z verejných
zdrojov Fond na podporu umenia.

Projekt konferencie a jeho výstupy boli podporené
z inštitucionálnych zdrojov Akadémie umení v Banskej Bystrici
v rámci projektu č. IGS/O3/O1/2024 a z inštitucionálnych
zdrojov Fakulty dramatických umení AU BB.

sprievodný program

9. — 10. 12. 2024

(podnelok – utorok)

Lektorka Hadar Galron

Vždy 10:00 — 13:00 hod.

Fakulta dramatických umení AU

Workshop Life 2 Stage / Život na javisku

„Life 2 Stage“ je o prechode zo života na javisko - a potom späť do života, sústred'ujúc sa pri tom na vplyvy, ktoré rezonujú ďaleko za hranicami divadla. Metóda Hadar Galron sa ponára do podstaty osobného rozprávania príbehov a pomáha účastníkom pretaviť svoje prežité skúsenosti do silnej, zrozumiteľnej divadelnej podoby. Nejde tu však len o proces prenesenia života na javisko; ide o vytvorenie javiska, ktoré životom žije. Galronovej zdanlivo jednoduchý nástroj vedie účastníkov k preskúmaniu ich osobných „scenárov“ a príbehov, o ktorých možno ani nevedia, že ich žijú alebo nasledujú. Prostredníctvom tohoto procesu sa ich životné príbehy pretavia do scén a postáv s priam surovou úprimnosťou, aká divákov oslovuje. Tí sa tak stanú svedkami reflexie vlastných skúseností. Cítia, ako sa ich vlastné „scenáre“ menia a ako ich to podnecuje k ďalšej sebareflexii a prepájaniu. Workshop sa venuje nasledovnému cyklu: transformácia života do drámy, snaha cez drámu vzbudiť v účastníkoch empatiu a introspekciu a potom preniesť túto novoobjavenú perspektívu späť do svojho života. „Life 2 Stage“ je silná slučka, ktorá účastníkov nabáda k tomu, aby spochybnili a prepísali svoje vlastné príbehy - nielen na javisku, ale aj vo svojom vnútri, aby videli život novou optikou, a to nielen účastníci, ale aj diváci.

10. 12. 2024

(utorok)

Lektorka Hadar Galron

16:00 — 18:00 hod.

Fakulta dramatických umení AU BB, Divadlo Akadémie umení

Masterclass Žena. Telo. Náboženstvo

“Women. Body. Religion / Žena. Telo. Náboženstvo“ (a ich zobrazenie v divadle, filme a televízii) sa ponorí do boja medzi osobnou identitou a náboženskou ortodoxiou, najmä v židovskom svete. Hadar Galron, ktorá vyrastala v prísnom ortodoxnom prostredí, prináša svoj štiplavý humor a nekompromisný pohľad na zložitú ženskú bytosť v kontexte, ktorý sa často zdá byť posadnutý policajnou kontrolou ženských tiel a rozhodnutí od narodenia. Hadar Galron odhaľuje otvorené a skryté posolstvá, ktoré formujú, obmedzujú a niekedy dusia ženskú skúsenosť v rámci náboženstva. Delí sa s nami o svoju vlastnú skúsenosť – často ironickú, niekedy bolestnú snahu o pochopenie, spochybňujúcu samotné „pravidlá angažovanosti“ v rámci ženských otázok, v ktorých bola vychovávaná. Ako tieto posolstvá formujú predstavu ženy o sebe a svojom tele a za akú cenu? Ako môže poznanie, často potláčané, pôsobiť ako tichá vzbura, ktorá odomyká slobodu a dokonca zachraňuje životy? Prednáška obsahuje ostré, myšlienkovito podnetné úryvky a video-ukážky z Galronovej diel – napríklad *Mikveh*, *The Secrets* (Tajomstvá), *Bruria*, *Harem* a jej stand-up komédie *Passion Killer* (Vášnivý zabijak). Každý klip vrhá svetlo na jej osobné poslanie stvárňovať postavy, ktoré plávajú proti prúdu, aj napriek vysileniu – často s prekvapujúcim humorom, pôvabom a veľkou dávkou drzosti. Nie je to len hlboký ponor do života žien v rámci ortodoxie; je to výzva spochybniť príbeh, vysmiať sa mu do tváre a prepísať ho.

program

29. 11.

piatok

konferencie

09:00 — 10:30 **Registrácia účastníkov**

10:30 — 11:00 **Privítanie účastníkov**

Michal Murin

rektor Akadémie umení v Banskej Bystrici

Martin Palúch

riaditeľ Ústavu divadelnej a filmovej vedy

Centra vied o umení SAV

Elena Knopová

vedecká garantka konferencie

11:00 — 12:30 **Blok vedie Elena Knopová**

Michaela Mojžišová

Režisér, libretista, humanista. Július Gyermek

Ústav divadelnej a filmovej vedy Centra vied o umení SAV

Matúš Ol'ha

Svetlana Škovranová herečka z Divadla Alexandra

Duchnoviča v Prešove

Fakulta dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici

Jan Šotkovský

Otváranie ciest k Stanislavskému

Divadelná fakulta Janáčkovej akadémie múzických umení v Brne

Ida Hledíková

Od bábkly k objektu

Divadelná fakulta Vysokej školy múzických umení v Bratislave

Diskusia

12:30 — 13:30 **Obedná prestávka**

13:30 — 15:15

Blok vedie **Miloš Mistrík**

Elena Knopová

Divadlo Pôtoň: *Od Terra Granus k Terra Apathy*

Fakulta dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici;

Ústav divadelnej a filmovej vedy Centra vied o umení SAV

Jaroslav Daubrava

Videošejkspír

Fakulta dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici

Dagmar Podmaková

Návrat k príbehu o človeku a o spoločnosti

Ústav divadelnej a filmovej vedy Centra vied o umení SAV

Martin Timko

Z Montrealu do Sevilly

Fakulta dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici

Diskusia

15:15 — 15:45

Krátka prestávka

15:45 — 17:30

Blok vedie **Matúš Olša**

Miloš Mistrík

Bjørnson, človek politický a slovenské divadlo

Fakulta dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici;

Ústav divadelnej a filmovej vedy Centra vied o umení SAV

Nora Nagyová

Sarajevské čakanie na Godota

(O nezdolnom vzťahu divadla a človeka v čase vojny)

Divadelná fakulta Vysokej školy múzických umení v Bratislave

Zuzana Brožek Holbeinová

Spoved' - zinscenované výpovede profesionálnych

hercov so špecifickými potrebami

Divadelná fakulta Janáčkovej akadémie múzických umení v Brne

Katarína Burdová

Odkazy Petra Brooky

Fakulta dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici

Diskusia

17:30 — 18:30

Večera

18:30 — 19:30

Divadelné predstavenie

Psie srdce

Na motívy poviedky Michaila Bulgakova

Dramatizácia Kevin Ivanko, Matúš Hollý; réžia Matúš

Hollý; pohybová spolupráca David Szöke; kostým Frida

Štefanková; hudba Erik Snopko; Účinkuje Kevin Ivanko

Divadlo Akadémie umení v Banskej Bystrici, malé štúdio

Príbeh Baryka Barykova homunkulusa, ktorého prostredníctvom transplantácie mozgu vytvoril slávny chirurg. Inscenácia je inšpirovaná rovnomennou poviedkou Michaila Bulgakova a zaoberá sa otázkami etiky, osobných ambícií, ale aj hraníc, kam až sme schopní ako ľudská rasa zísť.

Projekt Psie srdce a jeho výstupy boli podporené z inštitucionálnych zdrojov na podporu rozvoja umeleckej / vedeckej (publikačnej) činnosti AU. č. projektu 07/03/2021.

program

30. 11.

sobota

konferencie

10:00 — 11:15 Blok vedie **Peter Himič**

Eva Kušnírová – Zuzana Slušná

Veľké či malé ľudské osudy minulosti a ich autenticnosť v dokumentárnom divadle

Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

Miroslav Ballay

Cyklické obrazy rodinnej sviatočnosti v inscenácii *Deti*

Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre

Zuzana Timčíková

Vzdelávanie publika ako aspekt kvality kultúry

Ústav divadelnej a filmovej vedy Centra vied o umení SAV

Diskusia

11:15 — 11:30 **Krátka prestávka**

11:30 — 13:30 Časť venovaná doktorandom

Blok vedie **Elena Knopová**

Tamara Vajdíková

Prototyp post-človeka a zobrazenie jeho predstavy v dielach zoskupenia Fronte Vacuo

Ústav divadelnej a filmovej vedy Centra vied o umení SAV

Nikol Martinková Burianová

Ja, Ty, On - etická rovina v súčasnom divadle

Filozofická fakulta Masarykovej univerzity

Monika Hliněnská

Írska tradícia mímov, tzv. "Mummers" cez prizmu postmodernej drámy

Divadelná fakulta Akadémie múzických umení v Prahe

Alžbeta Vakulová

Inscenácia ako dokumentovaný fenomén vo vzťahu
k spoločenstvu

Divadelná fakulta Vysokej školy múzických umení v Bratislave

Daniela Palaščáková – Jaroslava Sisáková

Osobitosti fungovania amatérskych divadiel vo
váženských inštitúciách: historiografický diskurz

Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach – Fakulta
dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici

Diskusia

13:30 — 14:00 **Záverečná zhrňujúca diskusia**

Občerstvenie — obed

abstrakty

01. Režisér, libretista, humanista. Július Gyermek)

Mgr. Michaela Mojžišová, PhD

Abstrakt

V kontexte tvorby Branislava Krišku, Miroslava Fischera a Júliusa Gyermeka, trojice režisérov, ktorá od polovice päťdesiatych do konca deväťdesiatych rokov 20. storočia v podstatnej miere modelovala dramaturgický aj inscenačný profil Opery Slovenského národného divadla, je tretí menovaný umelec najmenej dominantnou osobnosťou. Do tejto pozície ho dostal jeho neokázalý, introvertný prístup k operným dielam, ale tiež občianske postoje, ktoré ho v sedemdesiatych rokoch odsunuli do pozície „tretieho“ režiséra. V príspevku sa koncentrujeme na históriu zväčša marginalizovanú časť Gyermekovho životného diela – na jeho libretistický, dramaturgický a režijný príspevok do slovenskej opernej tvorby. Práve ona, reprezentovaná *Cisárovými novými šatami* Juraja Beneša (SND, 1969), *Paňou úsvitu* a *Tancom nad plačom* Bartolomeja Urbanca (SND, 1976; SND, 1979) a *Francoisom Villonom* Tibora Freša (SND, 1986), tvorí popri komických operách a verdiovských inscenáciách ďalší z dramaturgických pilierov Gyermekovej tvorby.

Kľúčové slová

Július Gyermek, Slovenské národné divadlo, slovenská operná tvorba, operná réžia

02. Svetlana Škovranová herečka z Divadla Alexandra Duchnoviča v Prešove

prof. Matúš Ol'ha, PhD.

Abstrakt

Herečka Svetlana Škovranová, členka umeleckého súboru Divadla Alexandra Duchnoviča v Prešove (DAD) sa počas štyroch decénií svojej hereckej tvorby stala neprehliadnuteľnou súčasťou divadelného súboru, ktorý si prešiel hľadáním moderného divadelného výrazu vďaka premenám poetiky od psychologicko-realistického herectva k moderným, nekonvenčným prístupom, ktoré sa v DAD začali objavovať v osemdesiatych rokoch 20. storočia. Prijímala podnety od režisérov, ako Jozef Prážmári, Blahoslav Uhlár, Valentín Kozmenko-Delinde, Miloš Karásek a mnohí iní, ktorí v DAD pracovali koncom minulého a začiatkom 21. storočia. Do divadla sa dostala bez špeciálneho hereckého školenia, ale popri mladej generácii, ktorá študovala na Štátnom

divadelnom inštitúte Karpenka-Kareho v Kyjeve, vyrástla z nej výrazná herecká osobnosť. Jej umelecký životný údel je inšpirujúci aj pre mladú hereckú generáciu, ktorá sa snaží o tvorbu mimo centra v podmienkach národnostného divadla.

Kľúčové slová

Divadlo Alexandra Duchnoviča, herectvo, národnostné divadlo, Blahoslav Uhlár, Jaroslav Sisák, Miloš Karásek, Rusíni

03. Otváranie ciest k Stanislavskému

doc. MgA. Jan Šotkovský, Ph.D.

Abstrakt:

Stelesniť život ľudského ducha na scéne – tak chápal úlohu herectva Konstantin Sergejevič Stanislavskij a pred touto úlohou stojí aj súčasné herectvo a divadlo. Je to však naozaj tá istá úloha, alebo sa význam všetkých týchto slov od čias Stanislavského výrazne posunul? Tento príspevok vychádza z úvah pri príprave knihy, ktorej má byť autor príspevku spoluautorom a ktorá má byť popularizačným úvodom k pripravovanému novému českému prekladu fundamentálnych Stanislavského textov *Hercova práca na sebe* a *Hercova práca na role*. Nejde však o prezentovanie koncepcie predmetnej knihy, ale skôr o zamyslenie sa nad tým, s akým nepochopením a predsudkami sa môžu stretnúť Stanislavského texty u dnešných (najmä mladých) čitateľov.

Kľúčové slová

pedagógika herectva, herecké štýly, Konstantin Sergejevič Stanislavskij

04. Od bábký k objektu

prof. Ida Hledíková, Ph.D.

Abstrakt

V príspevku predstavíme rôzne prístupy a vzťahy medzi divadelnou bábkou, objektom a človekom. Všimneme si zmeny, ktoré prostredníctvom vpádu technológií menia nielen základné vzťahy medzi bábkohercom/hercom a animantom, terminológiu, vizualitu, ale aj vzťah k divákovi.

Kľúčové slová

bábkové divadlo, vizuálne divadlo, báбка, objekt, animant

05. Divadlo Pôtoň: Od Terra Granus k Terra Apathy

doc. PhDr. Elena Knopová, PhD.

Abstrakt

Terra Granus (2008) a *Terra Apathy* (2022) sú dve inscenácie, ktoré vznikli v Divadle Pôtoň. Obe prináležia do dramaturgického prúdu tzv. divadla výskumu či dokumentárne ladených diel, ktoré boli inšpirované reálnymi historickými udalosťami. V ich centre stojí človek, krajina, život človeka v jeho prirodzenom prostredí, ktoré narušili politické rozhodnutia a ich dôsledky. V prvom prípade išlo o repatriácie po 2. svetovej vojne a vysídlenie dediny Mochovce kvôli výstavbe jadrovej elektrárne, v druhom prípade o obec Horné Opatovce, ktorá bola následkom neúnosne zhoršených ekologických podmienok po výstavbe hliníkárne v Žiari nad Hronom rozhodnutím vlády ČSSR vysťahovaná a de facto vymazaná z mapy. Pri vzniku oboch inscenácií tvorcovia využili terénne výskumy, orálne histórie, archívne dokumenty, ale aj vlastné imaginácie a impresie. Scénický jazyk inscenácií sa však z odstupu štrnástich rokov výrazne zmenil. *Terra Granus* využívala ešte postupy činoherného divadla podliehajúceho stvárneniu autorského (post-dramatického) textu - dôraz bol položený na živého herca/postavu v konkrétnych okolnostiach, vzťahoch a situácii. *Terra Apathy* dostala už označenie industriálne eko-oratórium, využíva postupy scénickej inštalácie, fyzickej a pohybovej performativity, text je torzovitý a výrazne lyrický – dôraz je položený na technológie, ktoré dekonštruujú dominantné postavenie živého herca. Príspevok sa zameria na čiastkovú analýzu naznačeného tvorivého posunu od živého/človeka/dramatického k technologickému/ekokritickému/inštaláčno-performatívnemu a ich vzájomných vplyvov.

Kľúčové slová

Divadlo Pôtoň, dokumentárne divadlo, eko-oratórium, *Terra Granus*, *Terra Apathy*

06. Videošejkspír

Mgr. art. Jaroslav Daubrava, ArtD.

Abstrakt

Príspevok sa zameriava zo scénografickej perspektívy na inscenačné spracovanie hier Williama Shakespeara, ktoré používa videotechnológie. Autor príspevku sleduje nové stratégie v tvorbe scénografických koncepcií a scénografických riešení v kontakte s dielom tzv. klasickej drámy, ale tiež sa zame-

riava na nové uchopenia zo strany divadelnej réžie. V príspevku sa venuje pozornosť predovšetkým inscenáciám *Othello* v réžii Petra Sellarsa a scénografii Gregora Holzingera, *Hamlet* v réžii Elizabeth LeCompte a *Hamlet/Collage* režijno-scénografického tandemu Robert Lepage a Carl Fillion.

Kľúčové slová

videoart, nové technológie, nové stratégie, scénografia, Theatrofilm, William Shakespeare, Nam June Paik, Peter Sellars, Gregor Holzinger, Elizabeth LeCompte, Robert Lepage, Carl Fillion

07. Návrat k príbehu o človeku a o spoločnosti

PhDr. Dagmar Podmaková, CSc.

Abstrakt

Tematická a vizuálna rozmanitosť súčasného divadla môže viesť k poznatku, že divadelníci sa vzdávajú zámeru predostrieť publiku príbeh o človeku v konkrétnych spoločensko-politických koreláciách. Najmä menšie divadelné zoskupenia prinášajú produkcie zamerané na problémy a okruhy súvisiace s ich vlastnými pocitmi zo života, spoločnosti a ďalších otázok, nevynímajúc tému transrodovosti. Mnohé z nich priamo súvisia s vplyvom virtuálnej reality sociálnych sietí, ktoré pôsobia na správanie, sebavedomie užívateľov s potrebou zviditeľňovať sa. Hoci sme čoraz viac súčasťou rôznych digitálnych komunít a virálny marketing ovplyvňuje naše podvedomie, divadelníci sa nevzdávajú zobrazovania minulosti. Buď cez osobnosti, ktoré neraz stáli v pozadí európskeho showbiznisu (napríklad fotograf Dezo Hoffmann, späť najmä so skupinou The Beatles) alebo cez udalosti mesta a regiónu v obraze československých dejín druhej polovice 20. storočia (imerzné divadlo *Monopol*).

Kľúčové slová

príbeh v divadle, fotograf Dezo Hoffmann, imerzné divadlo, inscenácia *Monopol*

08. Z Montrealu do Sevilly

doc. Martin Timko, PhD.

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá dvoma inscenáciami Činohry Slovenského národného divadla – *Ježiš z Montrealu* a *Blázni zo Sevilly*. Vkladá ich do kontextu spoloč-

ských, umeleckých a kultúrnych súvislostí dnešnej doby. Venuje sa obsahovým, sémantickým, estetickým a umelecko-kritickým analýzám a syntézam, sústredeným na zachytenie komplexnejšieho preskúmania stavu činoherného umenia na našej prvej scéne.

Kľúčové slová

divadlo spoločenskej agitácie, úskalia dramatizácie, herectvo, réžia, scénografia, mnohotvárnosť dramatických druhov

09. Bjørnson, človek politický a slovenské divadlo

prof. PhDr. Miloš Mistrík, DrSc.

Abstrakt

Bjørnstjerne Bjørnson, nórsky spisovateľ a dramatik, nositeľ Nobelovej ceny je na Slovensku známy hlavne od prelomu 19. a 20. storočia, keď sa v rámci svojho politického pôsobenia zastal slovenského národa pred procesom maďarizácie. Po skončení 1. svetovej vojny aj jeho staršie intervencie na medzinárodnom poli prispeli k vzniku Československej republiky. V nasledujúcom období bol u nás oslavovaným hrdinom, lebo prispel k národnému oslobodeniu Slovákov. Naše ešte nerozvinuté profesionálne divadlo uviedlo jeho hry iba sporadicky. Neboli to hry politické, išlo v nich predovšetkým o portréty ľudí, ich osobných príbehov. Bjørnsonovo pôsobenie ako politika sa v nich odrážalo málo, a teda ako oslavné hry na národnú slobodu sa použiť nedali. Na druhej strane ako realistický dramatik dokázal menej ako jeho druh a konkurent Henrik Ibsen stvárniť realistický divadelný portrét človeka. Takže v jeho dielach sa napokon nepodarilo nájsť významnejší motív pre jeho častejšie uvádzanie, vždy ostal iba akousi raritou v repertoári divadla.

Kľúčové slová

maďarizácia, nórska dráma, Slovenské národné divadlo, Bjørnstjerne Bjørnson

10. Sarajevské čakanie na Godota (O nezdolnom vzťahu divadla a človeka v čase vojny)

Mgr. art. Nora Nagyová, PhD.

Abstrakt

Príspevok sústreďí pozornosť na osobnosť politickej aktivistky a filozofky

Susan Sontagovej (1933 – 2004) a jej cestu do obliehaného Sarajeva v roku 1993. Počas návštevy v ostreľovanom meste režijne uviedla inscenáciu divadelnej hry Samuela Becketta *Čakanie na Godota*, ktorú interpretačne prispôbila vtedajším vojnovým okolnostiam. Svoje umelecké pôsobenie v Sarajeve reflektovala vo viacerých esejistických prácach. Poodhalila v nich skúsenosti divadelnej tvorkyne v komplikovaných podmienkach ostreľovaného mesta, pričom výrazne poukázala aj na odvahu miestnych hercov a herečiek ocitajúcich sa spoločne s režisérkou pod vplyvom vojnových okolností, v každodenných situáciách na javisku i mimo neho. Sontagovej réžii Beckettovej hry možno považovať za parciálny spoločenský i politický obraz sveta v deväťdesiatych rokoch na Balkáne, reflektujúci nezdolný vzťah divadla a človeka v čase vojny.

Kľúčové slová

Susan Sontagová, divadlo vs. človek, vojna, kultúrny odpor

11. Spoved' — zinscenované výpovede profesionálnych hercov so špecifickými potrebami

Mgr. Zuzana Brožek Holbeinová

Abstrakt

Inscenácia *Spoved'* vznikla ako praktický výstup špecifického výskumu, ktorý sa zaoberal zmyslovými a neviditeľnými špecifickými potrebami profesionálnych hercov. V inscenácii herci s vrozenými a získanými špecifickými potrebami rozprávajú svoje príbehy o ceste k divadlu, o prekážkach a súbojoch, ktorým museli a chceli čeliť, aby uspeli. Výskum, na základe ktorého *Spoved'* vznikla, sa zaoberal aj problematikou divadelnej inštitúcie a herca, jednotlivca, ktorý sa vyrovnáva so špecifickou potrebou ako s problémom, ktorý nesmie „byť vidieť“. Inscenácia *Spoved'* bola krátkou výpoveďou štyroch rôznych príbehov a prístupov, ako zvládnuť (alebo už nechcieť zvládnuť) prácu profesionálneho herca spolu (či navzdory?) so špecifickými potrebami. Na inscenácii som sa podieľala autorsky aj herecky. Môj konferenčný príspevok bude reflexiou vzniku inscenácie a možností a limitov sebareflexie vlastného príbehu v estetickom tvare.

Kľúčové slová

herec, profesionál, špecifické potreby, divadlo, inštitúcia, zmysly, odolnosť

12. Odkazy Petra Brooka

Mgr. art. Katarína Burdová, Ph.D.

Abstrakt

Téma Divadlo a človek ponúka široké možnosti asociácií. Je možné hovoriť o divadle pre človeka, o divadelnej tvorbe s človekom, o inšpirovaní sa človekom v divadle alebo o inšpirovaní človeka divadlom, o poslanstve divadla, o človeku ako divadelnom tvorcovi... Zhrnutím všetkých menovaných asociácií do jedného človeka oddaného divadlu sa nepochybne v mysli vyjaví meno Peter Brook. Peter Brook ako nezabudnuteľný divadelný režisér. Hoci sa sám odmietal nazývať guru, ako učiteľ je nespochybniteľný. Vďaka dobrej kondícii a dlhej tvorivej činnosti, tvoril do poslednej chvíle svojho života, zanechal po sebe množstvo vzácnych odkazov pre ďalšie generácie. Peter Brook – človek, ktorého poslaním bolo divadlo s človekom a pre človeka.

Kľúčové slová

Peter Brook, divadlo, človek, učiteľ, tvorba, práca s hercom, odkaz, poslanstvo

13. Veľké či malé ľudské osudy minulosti a ich autentickosť v dokumentárnom divadle

doc. Eva Kušnírová, PhD. – doc. PhDr. Zuzana Slušná, PhD.

Abstrakt

V súčasnom európskom divadle sa stretávame s rozmanitými stratégiami uchopenia historických, spoločenských a politických tém, ale aj ľudských osudov. Minulosť a jej veľké či malé ľudské príbehy sú zviditeľňované s dôrazom na autentickosť, ktorú umocňuje využívanie a implementovanie techník dokumentárneho filmu a divadla. Tieto tendencie nachádzame v tvorbe divadelných režisérov mladej a strednej generácie, predstaviteľov autorského divadla či dramatikov. Častou tendenciou je využívanie konkrétnych udalostí minulosti, ktoré sa inscenačnými postupmi transformujú na skúsenosť prekrývajúcu sa s otázkami súčasnosti tak, aby predvedením nastala žiadaná konfrontácia zdieľaného faktu, informácie, názoru s publikom, teda verejnosťou. V prípade tzv. „divadla, ktoré nie je fikciou“, je dôraz kladený na autentickosť spracovaného materiálu získaného výskumom a prieskumom témy, udalosti, ľudského osudu alebo situácie. Príspevok poukáže na využívanie umeleckého aplikovaného výskumu v kreatívnom procese súčasných divadelných tvorcov. Takéto divadlo interdisciplinárne prepája umenie a aktuálnu spoločenskú analýzu,

stiera hranice medzi jednotlivými umeniami, medzi výrazovými a významotvornými zložkami scénického diela.

Kľúčové slová

dokumentárne divadlo, (re)prezentácia človeka, aplikovaný výskum, autenticnosť

14. Cyklické obrazy rodinnej sviatočnosti v inscenácii *Deti*

prof. Miroslav Ballay, PhD.

Abstrakt

Autor príspevku reflektuje dimenziu ľudskosti ako univerzálnej konštanty v inscenácii *Deti* (Činohra Slovenského národného divadla, 2013, réžia Michal Vajdička), voľne inšpirovanej poviedkami Boženy Slančíkovej Timtavy *U Kanátov, Žiadna radosť*. Zaoberá sa vysokou mierou humánnosti inscenátorov v ich celkovom prístupe k tematike ľudskosti, archetypom rituálnych slávností v kolobehu kalendárneho a životného cyklu dedinskej sakrálnosti. Na pozadí neraz ľudskej beštialnosti, dedinskej krutosti a surovosti sa konvenčne definuje tradičný a hodnoverne determinujúci rozmer ľudskosti.

Kľúčové slová

rituál, slávnosť, archetyp, adaptácia, interpretácia, réžia

15. Vzdelávanie publika ako aspekt kvality kultúry

Mgr. Zuzana Timčíková, PhD.

Abstrakt

Vzdelávanie publika predstavuje zásadný faktor ovplyvňujúci kvalitu a dlhodobú udržateľnosť kultúrnych inštitúcií, vrátane divadiel. Mnohé štúdie a výskumy v oblasti kultúrnej politiky a kultúrnej participácie považujú aktivity zamerané na vzdelávanie publika za podstatné merateľné ukazovatele kvality kultúrnej organizácie. Kvalitná kultúra predstavuje aj jeden z hlavných pilierov koncepcného dokumentu Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (2023) *Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu 2030*, ktorý formuluje strategické ciele štátnej kultúrnej politiky s výhľadom do roku 2030. Kľúčovým faktorom naplňovania vízie kvalitnej kultúry sa tu stáva práve vzdelávanie – ako profesionálov v oblasti kultúry, tak aj širokej verejnosti. Autorka v príspevku analyzuje, do akej miery sa koncept vzdelávania a rozvoja publika „udomácnil“ v prostredí

slovenských divadiel. Na základe dotazníkovej metódy zisťuje, aké stratégie rozvoja a poznávania publika aktéri z divadelného umenia najčastejšie poznajú a využívajú a na základe získaných odpovedí následne vyhodnocuje mieru zapojenia slovenských divadiel do procesu vzdelávania publika.

Kľúčové slová

vzdelávanie publika, rozvoja publika, kvalitná kultúra, divadelné publikum, stratégie poznávania publika

16. Prototyp post-človeka a zobrazenie jeho predstavy v dielach zoskupenia Fronte Vacuo

Mgr. Tamara Vajdíková

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na skúmanie transhumanistického konceptu post-človeka, teda bytosti, ktorá prekračuje hranice tradičného ľudstva a spája sa s technológiami. V dielach zoskupenia Fronte Vacuo, *Anfang* a *Exhale*, sú prezentované predstavy o budúcnosti, kde technológia ovláda ľudské životy a telesnosť je konfrontovaná s umelou inteligenciou a strojmi. Príspevok sa venuje najmä tomu, ako sa ľudské telo a živočíšnosť navzájom prekrývajú s technologickým vývojom a vytvárajú hybridné formy existencie, pričom reflektuje technologické, etické a filozofické otázky tejto symbiózy. Skúma hranice ľudského a technologického tela a telesnosti.

Kľúčové slová

postčlovek, technológia, umelá inteligencia

17. Ja, Ty, On — etická rovina v súčasnom divadle

Mgr. Nikol Martinková Burianová

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na etickú rovinu zraniteľnosti a koncept „Tváre druhého“ v divadelných dielach Angélicy Liddell, Loly Arias a Valèra Novarinu. Príspevok vychádza z teoretických prístupov, ako je postdramatické divadlo Hansa-Thiesa Lehmana, emancipovaný divák Jacquesa Rancièra a etická filozofia Emmanuela Lèvinasa, aby analyzoval, ako súčasné divadlo sprostredkovať ľudskú zraniteľnosť a vyvoláva etickú reakciu diváka. Hry vyššie spomenutých autorov a autoriek ukazujú, akým spôsobom dokáže di-

vadelná performancia obnoviť prerušené väzby medzi vnímaním a osobnou skúsenosťou. Autorky využívajú politické a existenciálne témy, vrátane násilia, utrpenia, diskriminácie a rodinných vzťahov, aby skúmali ľudskú zraniteľnosť a odcudzenie. Kľúčová otázka znie, akým spôsobom divadlo, v porovnaní s médiami, ponúka priestor pre hlbší zážitok, ktorý angažuje diváka – či už prostredníctvom priamych vizuálnych obrazov alebo prostredníctvom aktívneho prístupu k interpretácii. Divadelná performancia čoraz častejšie nielen reflektuje stav spoločnosti, ale tiež vyzýva k zodpovednosti a etickej reakcii divákov, ktorí sú konfrontovaní s „Tvárou druhého“ a jeho zraniteľnosťou.

Kľúčové slová

Tvár druhého, zraniteľnosť, etika, postdramatické divadlo, emancipovaný divák, politické divadlo, Angélica Liddell, Lola Arias a Valère Novarina, mediálna reprezentácia, responsibilita, spoločenská angažovanosť

18. Hlinková: Írska tradícia mímov, tvz. “Mummers” cez prizmu postmodernej drámy

MgA. Monika Hliněnská

Abstrakt

Postavy z hier írskych mímov, tvz. Mummers sa stávajú rozprávačmi príbehov v hre *At the Black Pig's Dyke* [U Čierneho prasaťa v priekope] od Vincenta Woodsa, predstaviteľa súčasnej írskej drámy. Sú to práve starodávne slamené postavy írskych maškár, ktoré umožňujú komunikovať vážne témy prostredníctvom vyjadrovacích prostriedkov postmodernej drámy. Bližší pohľad na túto tradíciu ponúka jednak neobmedzené možnosti komunikovania príbehov rýdzo divadelnými prostriedkami, ale skúma aj myšlienku ľudového divadla, ktoré posilňuje zmysel pre komunitu.

Kľúčové slová

mímovia, mím, pantomíma, komunita, tradícia, ľudové divadlo, divadelnosť

19. Inscenácia ako dokumentovaný fenomén vo vzťahu k spoločstvu

Mgr. art. Alžbeta Vakulová

Abstrakt

Uchovávanie, ako aj dokumentovanie predmetov kultúrnej hodnoty vy-

chádzajú z potreby spoločstva zachovať prostredníctvom objektov, ktoré sú nositeľmi náležitých hodnôt, príslušný fenomén. Ním sa v múzejných zbierkach a prostredníctvom hmotných zbierkový predmetov stávajú aj artefakty divadelného umenia. Scénické dielo je sondou do kultúrnej pamäti, ktorá má dôležité a nenahraditeľné miesto v súbore kolektívnej pamäti. V nej môže narábať s vlastnou históriou, ktorú nanovo interpretuje v reáliách jej vlastného spoločenského diskurzu a zároveň prepája spoločstvo s konkrétnymi individuálnymi tvorcami. Cieľom príspevku je zamerať sa na význam potreby uchovávanía predmetov spojených s divadelným umením vo vzťahu k verejnosti a daného spoločstva, rovnako ako aj vysloviť otázku, či pamiatkové inštitúcie ešte stále dokážu adekvátne odpovedať na požiadavky, ktoré podnietili ich existenciu.

Kľúčové slová

uchovávanie, zbierkový predmet, spoločstvo, inscenácia, kultúrna pamäť

20. Osobitosti fungovania amatérskych divadiel vo väzenských inštitúciách: historiografický diskurz

Dr.h.c., PhDr. Daniela Palaščáková, PhD. – Mgr. art. Jaroslava Sisáková

Abstrakt

Analýza zahraničných publikácií, ako aj zahraničných výskumov ukazuje, že téma príspevku je vo vzťahu k úlohe a osobitostiam amatérskych divadiel vo väzenských inštitúciách zaujímavá a relevantná pre mnohé krajiny sveta. Dokazuje to široký záujem zahraničnej vedeckej komunity o možnosti divadelnej praxe v kontexte väznic a trestnej justície. Naopak, na Slovensku existuje nedostatok súčasných vedeckých prác zameraných na činnosti a úlohy divadiel v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody. Cieľom príspevku je na základe analýzy vedeckých štúdií preskúmať vzťah divadla a človeka, predovšetkým rolu a črty amatérskych divadiel vo väzenských inštitúciách. Na základe vývinových procesov následne pomenovať zmeny, ktoré tento vzťah sprevádzali. V závere poukázať na širokú škálu možností divadelných aktivít v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody na Slovensku, a to od rehabilitácie a vzdelávania až po vyjadrenie kreativity a účasti. Takéto aktivity, alebo programy, môžu prispieť nielen k ďalšej sociálnej adaptácii väzňov po ich prepustení z výkonu väzby, ale ovplyvniť aj humanizáciu systému trestného súdnictva ako sociálnej štruktúry.

Kľúčové slová

historiografia, komunita, väzenská divadelná prax, sociálna transformácia

Fakulta dramatických umení
Akadémia umení v Banskej Bystrici

Faculty of Dramatic Arts, Academy
of Arts in Banská Bystrica

Horná 95, Banská Bystrica

organizátori / organizers

Akadémia
umení
v Banskej
Bystrici

ÚDFV

Ústav divadelnej
a filmovej vedy

CVU SAV

podporili / supported by

fond
na podporu
umenia

partneri / partners

SCAICT
Slovenské centrum AICT

centrum mediálnej kultúry

záhrada

